

Behandlingen av minderåriga förbrytare i Sverige.

Förslag om utvidgning av de allmänna uppfostrings-
anstalternas verksamhet,

av häradshövding Jacob Linders.

År 1902 utgör, så att säga, ett genombrottsår för den svenska barnavårdslagstiftningen. I en serie av lagar reglerades då fosterbarnsvården, uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn samt behandlingen av minderåriga förbrytare. Under det att i de båda förstnämnda ämnena stiftades fristående lagar, kom lagstiftningen rörande behandlingen av minderåriga förbrytare att anknyta sig till strafflagen, i vars 5 kap. stadganden i detta ämne redan förefunnos. De författningar, som behandla frågan om minderåriga förbrytare, utfärdades den 27 juni 1902, ehuru de, i brist på erforderliga anstalter först den 1 januari 1905 kommo att träda i tillämpning.

Efter den år 1902 genomförda ändringen i 5 kap. strafflagen gäller rörande behandlingen av minderåriga förbrytare i huvudsak följande. Gärning, som eljest är straffbar, är strafflös, om den begås av barn, innan det fyllt 15 år. Förövar någon brott efter fyllda 15 men före fyllda 18 år, nedsättes straffet efter vissa i lagen angivna regler. Dömes någon för brott, som begåtts efter fyllda 15 men före fyllda 18 år, till böter eller fängelse i högst 6 månader, må domstolen, där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövas föranleda sådant, förordna, att han skall, i stället för att undergå det ådömda straffet, insättas i allmän upp-

fostringsanstalt. I samband härmed stadgas att, då till verkställighet på en gång förekommer sådant förordnande och annat tidigare meddelat beslut, varigenom samma person dömts till straff, straffet skall, så vitt det utgöres av fängelse eller böter och de förskyllda straffen tillsammans ej uppgå till fängelse i mer än 6 månader, anses inbegripet i förordnandet. I en särskild lag, utfärdad samma dag som ändringen i strafflagen, meddelades bestämmelser om förfarandet i mål rörande minderåriga förbrytare och samtidigt utfärdades också en lag angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran.

Att lagstiftningen begränsade tvångsuppfostrans användning till dem, som dömts till böter eller fängelse i minst 6 månader, hade ej sin grund däri, att man ansåg uppfostran mindre ägnad för dem, som dömts till straffarbete. Tvärtom betonades från olika håll, att tvångsuppfostran i många fall skulle vara synnerligen ändamålsenlig även gentemot personer mellan 15 och 18 år, vilkas brott icke kunde försonas med lägre straff än straffarbete, och därvid särskilt sådana, som förövat tjuvnadsbrott. Begränsningen ansågs emellertid vara motiverad dels av de stora kostnader, som voro förenade med anskaffande av de ytterligare platser, vilka en utsträckning skulle föra med sig, dels av angelägenheten att först skaffa sig erfarenhet om det nya systemets verkningar, innan man byggde flera anstalter.

Vid riksdagen år 1909 väcktes inom andra kammaren en motion om ändring i 5 kap. 3 § strafflagen därhän, att domstols rätt att meddela förordnande om insättning i allmän uppfostringsanstalt måtte utsträckas även till de fall, då brottet, som den minderåriga begått, belades med straffarbete i högst 6 månader. Utan meningsskiljaktighet beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån ändring kunde ske i nämnda lagrum, i syfte att där omförmälda unga förbrytare måtte i större utsträckning än för närvarande vore medgivet kunna in-

sättas i allmän uppfostringsanstalt samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda.

Riksdagens skrivelse jämte däröver avgivna yttranden överlämnades sedermera till den kommitté, som tillsatts för att utarbeta förslag till förändrad lagstiftning angående fattigvården och angående lösdrivares behandling och åt vilken tidigare uppdragits revisionen av lagarna om fosterbarns vård samt om uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn. Denna kommitté (fattigvårdslagstiftningskommittén) afgav i december 1915 förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen samt av lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran. I sammanhang härmed afgav kommittén också förslag till anskaffande av det ökade antal anstaltsplatser, som med den förändrade lagstiftningen komme att behövas. Det är en redogörelse för dessa förslag, som förevarande uppsats närmast avser.

Efter en kortfattad framställning av gällande bestämmelser i ämnet lämnar kommittén en redogörelse för de allmänna uppfostringsanstalternas verksamhet. Det torde vara av intresse att anföra en del data ur denna redogörelse.

För minderåriga förbrytare av *mankön* finnes en statens uppfostringsanstalt å Bona i Östergötlands län, vilken trädde i verksamhet under år 1905. Anstalten anordnades från början för 96 elever. I anstalten hava under tioårsperioden 1905—1914 intagits 407 elever. Medelantalet nyintagna uppgår alltså för år till 40,7. Under första verksamhetsåret intogos allenast 16, och ett anmärkningsvärt litet antal, nyintagna, 26 stycken, är jämväl att anteckna för år 1909. För år 1906 uppgick antalet till 54, en siffra, som överskridits allenast år 1913, då antalet nyintagna steg till 67. Den stora tillströmningen under sistnämnda år medförde, att anstalten då hade under sin vård ett

större antal elever än det, för vilket den avsetts; vid nämnda års slut uppgick antalet kvarvarande elever till 121, ett antal, som trots det mera normala tillloppet under år 1914 då steg till 126, alltså 30 mer än det, för vilket anstalten beräknats. Ökningen fortgick under år 1915, så att antalet i anstalten befintliga elever den 1 oktober 1915 utgjorde ej mindre än 139 stycken. Genom utskrivning under oktober 1915 nedgick antalet dock åter, så att det samma den 1 november 1915 utgjorde 122 elever.

Det straff, som varit ådömt de å Bona intagna eleverna, men utbytt mot tvångsuppfostran, har i 99 fall varit böter, växlande mellan 10 och 375 kronor. Fängelsestraffet, som i de övriga fallen varit ådömt, har uppgått till 1 mån. i 43 fall, 2 mån. i 60 fall, 3 mån. i 87 fall, 4 mån. i 56 fall, 5 mån. i 18 fall och 6 mån. i 44 fall. — De brott, för vilka böterna eller fängelsestraffet ådömts, hava i det övervägande antalet fall, nämligen 329, varit tjuvnadsbrott. I 28 fall utgjorde brottet misshandel eller annat våldsbrott och i 16 fall förskingring o. s. v.

Av de intill 1914 års slut intagna 407 eleverna hade 88 vid ankomsten till anstalten redan fyllt 17 år; av dessa hade 29 vid ankomsten nått en ålder av 17½ år. Medelåldern vid inträdet å anstalten utgjorde 16 år 13 dagar under år 1905 och har därefter växlat mellan 16 år 2 månader 6 dagar (år 1913) samt 16 år 6 månader 20 dagar (år 1911).

Tiden för elevernas vistelse vid själva anstalten utgjorde år 1905 i medeltal 2 år 4 mån. 7 dagar. Den har sedan så småningom nedgått och utgjorde för de år 1912 anlända eleverna 2 år 28 dagar.

I anstaltens årsberättelser gives på flera ställen uttryck åt att uppfostringsarbetet burit goda frukter. Ut i berättelsen för år 1914 heter det härom: »Vid undersökning av de elevers uppförande och vandel, som från anstalten definitivt utskrivits, har det visat sig, att beträffande 69,23 % uppförandet kan betecknas såsom tillfreds-

ställande eller gott, beträffande 8,21 % såsom tvivelaktigt och beträffande 22,53 % såsom otillfredsställande eller dåligt. I sistberörda kategori ingå de, som återfallit i brott och härför blivit straffade. I fråga om några av dessa bör dock anmärkas, att de efter *ett* återfall synes hava börjat en bättre vandel«.

Beträffande kostnaden för statens uppfostringsanstalt å Bona må nämnas, att för densamma upplåtits vissa delar av kronodomänen Bona, vilkas taxeringsvärde för år 1914 utgjorde 222,000 kronor. För byggande av själva anstalten — 2 elevbyggnader och 1 ekonomibyggnad — samt planerings-, väg- och hägnadsarbeten anslogs på extra stat för åren 1903-05 tillhopa 395,000 kronor. Vidare har under åren 1904—1908 anslagits tillhopa omkring 100,000 kronor för ytterligare nybyggnader, reparationer av befintliga hus m. m. Till inköp av inventarier för själva anstalten har anvisats 25,600 kronor samt till anskaffande av inventarier för jordbruket m. m. 41,555 kronor. Anstaltens driftanslag utgör för år 1916 78,345 kronor.

Årskostnaden per elev under år 1914 utgjorde, om allenast det direkta statsbidraget toges i beräkning, 666 kronor 25 öre. Beräknar man tillika, att en del av anstaltens utgifter täckas med inkomster från jordbruk, skog och verkstäder m. m., (för år 1914 omkring 12,000 kronor) uppgick årskostnaden för elev till 765 kronor 76 öre.

För minderåriga förbrytare av *kvinnkön*, om vilka domstol förordnat, att de skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, finnes ingen statsanstalt, utan staten har träffat avtal med Svenska diakonissällskapet, som mottager sådana förbrytare i sina för ändamålet särskilt inrättade hem å egendomen Viebäck i Almesåkra socken av Jönköpings län. Här inrättades först ett hem för 12 flickor och därefter för att tillmötesgå det alltjämt ökade behovet ett andra hem, Björkhaga, likaledes med utrymme för 12 flickor. För verksamheten i fråga utgår bidrag af statsmedel. Staten betalar nämligen hyra för hemmens

användande för statens räkning, ersättning för ved, inventarier och telefon m. m. samt bidrag till avlöning åt personal. Vidare lämnar staten anslag för bespisning och beklädnad av eleverna samt beredande af läkar- och sjukvård, efter en beräkning av 1 krona för elev och dag, och ett belopp af 100 kronor för elevs utrustning vid utskrivning från hemmet. I riksstaten för år 1916 upptages statens bidrag till 17,600 kronor.

Antalet av de elever, som under årens lopp emottagits i diakonissällskapets hem, utgjorde vid 1914 års slut 61. Medeltalet nyintagna har alltså varit 6,1 om året. Under tiden till 1914 års slut utskrevos inalles 35 elever; vid sistnämnda tidpunkt funnos i hemmen 26 elever. Genomsnittstiden för elevs vistelse i hemmen har utgjort 2 år 5 månader 22 dagar. Under förra hälften av år 1915 var antalet nyintagna 11. Då det på grund av den starka tillströmningen befanns omöjligt att mottaga alla, för vilka inträde begärdes, såg sig sällskapets styrelse föranlåten att hos länsstyrelserna göra hemställan, att elever tillsvidare ej måtte sändas till hemmen. F. n. pågå förarbeten för uppförande av ett tredje hem, avsett för 18 elever.

Rörande resultatet av verksamheten yttrar diakonissanstaltens föreståndare sig på följande sätt: »Om arbetets frukter kan man icke på få år bilda sig så synnerligen bestämd uppfattning. Under de första åren, då rätt svåra objekt erbjödos för fostran, fick man bevittna, att icke så få återgingo till sitt gamla liv. Men resultatet har påtagligen blivit alltmera gynnsamt, och så långt mänsklig beräkning kan avgöra, synes inemot $\frac{2}{3}$ bliva återförda till ett hederligt och arbetsamt liv. För övrigt vill man ej uppgiva hoppet att de, som ännu i dag kunna synas förlorade, dock erhållit i sina hjärtan något gott utsäde, som i sinom tid kan uppspira«. Trots de förblivande svårigheterna finner föreståndaren verksamheten ifråga vara ett hoppfullt arbete, vars vidare utveckling är högeligen önskvärd.

Kommittén behandlar därefter frågan, huruvida tvångs-
 uppfostringsinstitutet bör utvidgas, ävensom grunderna för
 utvidgningen. I detta sammanhang framkastas spörsmålet,
 om icke vissa nyare anordningar för straffverkställigheten
 beträffande yngre brottslingar kunna anses göra en ut-
 vidgning överflödig. Kommittén redogör därvid för en
 framställning, som av fångvårdsstyrelsen den 3 juli 1912
 gjorts hos Kungl. Maj:t och i vilken skrivelse fångvårds-
 styrelsen med utgångspunkt från det i England använda
 s. k. Borstalsystemet föreslår införande i strafflagen av en
 ny straffart, benämnd korrektionsstraff. Detta straff skulle
 komma till användning, då någon, som fyllt 18 men ej
 21 år gjort sig saker till brott, som enligt strafflagen skulle
 föranleda fängelse eller straffarbete på viss tid, ej översti-
 gande 3 år. Korrektionsstraffet skulle jämväl tillämpas i
 fråga om den, som *före fyllda 18 år* gjort sig förfallen till
 fängelse eller straffarbete på högst nämnda tid, men prö-
 vades icke kunna eller böra intagas i allmän uppfostrings-
 anstalt. Vid prövning om korrektionsstraff borde ådömas,
 skulle tagas i betraktande, huruvida de omständigheter,
 varunder brottslingen uppväxt och sedermera levat, samt
 hans personliga sinnesbeskaffenhet och övriga förutsätt-
 ningar gåve vid handen, att hans framtida välförhållande
 med större sannolikhet skulle kunna vinnas genom dylikt
 straff än genom det straff, som eljest vore i lagen för
 brottet stadgat.

Fångvårdsstyrelsens nu nämnda förslag har ännu icke
 föranlett till några lagbestämmelser. Vissa åtgärder i fråga
 om straffverkställigheten hava emellertid vidtagits för att
 åstadkomma ett bättre utnyttjande av strafftiden för unga
 förbrytare, i det fängelserna i Uppsala och Gävle särskilt
 tagits i anspråk för dem. Ur kommitténs redogörelse för
 ett besök å fängelset i Uppsala, till vilket sändas ynglin-
 gar under 19 år, som dömts till straffarbete på längre tid
 än 6 månader, må här anföras följande: »Utmärkande för
 den nya anordningen är framför allt det större utrymme,

som lämnats åt skolundervisning, gymnastik och uppfostrande arbete. Av de 24 i fängelset vid tillfället intagna sysselsattes ej mindre än 19 med snickeri. Var och en av dessa fångar har sitt arbetsrum (en med stort fönster försedd cell, vartill dörren hålles låst) med hyvelbänk, verktyg och arbetsmaterialier; yrkesläraren går från den ene till den andre och undervisar dem eller infinner sig på deras begäran för att lämna upplysningar. De nyinkomna sättas ej genast i slöjden, utan få under den första tiden syssla med andra göromål såsom att knyta nät, spinna, laga strumpor o. s. v. Det är avsett, att de unga längre fram skola sysselsättas med trädgårdsarbete, för vilket ändamål intill fängelset belägen jord väntas bliva disponibel. För skolundervisningen finnes en särskild sal med plats för 6 fångar (under lektionen hava de skärmar mellan sig, så att de ej kunna se varandra), och där meddelas undervisning i vanliga skolämnen 3 à 4 timmar i veckan för varje läxlag. Gymnastik bedrives under vistelsen ute i promenadgårdarna«.

I den nya lagen om verkställighet av straffarbete och fängelsestraff, vilken utfärdades den 24 mars 1916 och skall träda i kraft den 1 januari 1917, finnas en del föreskrifter, som avse yngre fångar. Sålunda stadgas, att fånge, som vid straffets början ej fyllt 20 år, skall avtjäna straffet helt eller delvis i huvudsakligen för yngre fångar avsedd straffanstalt, där det ej med hänsyn till strafflidens korthet, straffets art eller omständigheterna i övrigt finnes olämpligt. Vidare föreskrivas vissa modifikationer med hänsyn till sådana yngre fångar i fråga om tiden för enrumsstraffet och sättet för dess verkställande m. m.

Trots de sålunda införda och ytterligare ifrågasatta förbättringar finner kommittén det ej möjligt att i fängelset, där vistelsen i regel blir mera kortvarig, vinna samma resultat med hänsyn till de minderårigas uppfostran, som i en enkom för dem avpassad uppfostringsanstalt. Den

uppfostringsverksamhet, som kommit till stånd på grundvalen av 1902 års lagstiftning, har i det stora hela motsvarat de därpå ställda förväntningarna. Större delen av de elever, som utgått från de allmänna uppfostringsanstalterna, hava blivit laglydiga och arbetsamma medborgare, under det att de, utsläppta efter ett kortvarigt fängelsestraff, antagligen snart åter skulle kommit i delo med rättvisan eller eljest råkat på förfall. Enligt kommitténs uppfattning bör lika gott resultat kunna vinnas med en del av dem, som gjort sig skyldiga till brott, för vilket enligt lagen straffarbete ådömes.

Vad beträffar sättet för utvidgningen har kommittén haft under överbäggande flera möjligheter men stannat vid att föreslå tvångsuppfostringsinstitutets användning för sådana fall, då straffet uppgår till straffarbete i högst 6 månader eller fängelse i högst 1 år. I sammanhang härmed har kommittén till diskussion upptagit vissa spörsmål rörande institutets anordnande och dessa måls processuella behandling (om avtjänande av någon del av straffet, om återkallande av meddelat förordnande om tvångsuppfostran och om meddelande av förordnande utan att utsätta straff). Kommittén har emellertid funnit sig böra ställa sig på den gällande lagstiftningens ståndpunkt och ej gjort någon väsentligare förändring däri utöver själva utvidgningen.

För att utröna antalet minderåriga förbrytare, som med den föreslagna utsträckningen skulle komma att intagas i allmän uppfostringsanstalt, har kommittén gjort en statistisk utredning. Enligt denna skulle man hava att räkna med ett årligt medeltal av 80 manliga individer under 18 år, som dömas till straffarbete i högst 6 månader; fängelse mellan 6 mån. och 1 år har för dessa åldrar endast förekommit rent undantagsvis. På grundvalen av yttranden från fängelsedirektörerna beräknas, att halva antalet av dessa skulle lämpa sig för intagande i allmän uppfostringsanstalt. Med en medellängd för vistelsen av

2 år 2 månader skulle krävas högst 90 platser. För kvinnliga förbrytare av den kategori, varom här är fråga, räknar kommittén med 3 årligen dömda och en vistelse på anstalt av 2¹/₂ år eller med 8 platser.

Då det därefter gäller att föreslå sättet för anskaffande av platser för det ökade antal minderåriga förbrytare, som enligt det nya förslaget böra underkastas behandling å allmän uppfostringsanstalt, upptager kommittén till diskussion frågan, huruvida särskilda anstalter behövas för de nytillkomna kategorierna. Stödjande sig bland annat på uttalanden från de nu verkande uppfostringsanstalterna, kommer kommittén till det resultat, att några betänkligheter ej böra förefinnas mot ett sammanförande i samma anstalt av sådana, som dömts till fängelse, och dem, som dömts till straffarbete i högst 6 månader, under den givna förutsättningen att domstolarna vid förordnande om tvångsuppfostran ägna en noggrann prövning av frågan om uppfostringsmöjligheternas förefintlighet. Vad beträffar sistnämnda förutsättning är det av intresse att erfara, att den klagan från uppfostringsanstalternas sida, som tidigare förspordes därom att till anstalterna sändes en del icke uppfostringsbar ungdom, nu utbytts i ett erkännande av den omsorgsfulla utredning och prövning, som domstolarna ägna dessa fall.

Därnäst ingår kommittén på frågan om lämpligaste storleken av en anstalt för minderåriga förbrytare, varvid kommittén särskilt omnämner det uttalande till förmån för små anstalter, som gjorts av professor Thyren i hans arbete »Principerna för en strafflagsreform«. Kommittén anser för sin del, att ett gott uppfostringsresultat kan vinnas för de unga brottslingar, varom nu är fråga, utan anlitan av den kostsamma utvägen att anordna flera smärre anstalter. Till stöd för sin uppfattning anför kommittén följande:

»Otvivelaktigt äro, — — —, avsevärda förmåner förenade med den starkare klassificering, som kan åstadkom-

mas medelst små anstalter. Tänker man närmast på den sida av uppfostringsarbetet, som består i påverkan i etiskt avseende å de unga, kan det ej förnekas, att den lilla anstalten, där föreståndaren — hufadern eller husmodern eller bådadera — stå i ständig beröring med sina skyddslingar, giver fostraren rikligare tillfällen att lära känna dem och att påverka dem. Fäster man sig åter vid möjligheterna att lämna skyddslingarna en mångsidig och praktisk utbildning, torde man få erkänna, att den stora anstalten i regel har betydande företräden. I en stor anstalt kan yrkesutbildningen tillgodoses på ett helt annat sätt. Därigenom att ett flertal yrken kunna upplagas och skickliga yrkesmän anställas som ledare, finnes möjlighet att låta eleverna lära ett yrke, som passar för deras individuella anlag och kroppskrafter. Men även då det gäller karaktärens danning, har den stora anstalten vissa förträden, som ej böra förbises. Då uppfostringsarbetet är fördelat på flera händer, där var och en har sin uppgift, kan, under förutsättning naturligen av ett gott samarbete, bedömandet av eleven bliva allsidigare och säkrare samt därmed också påverkan göras i en riktning, som bättre för till målet.

Naturligtvis ligger det en fara i, att en del mindre välartade individer sammanföras med andra i en anstalt, och denna fara kan vara i viss mån större, då anstalterna äro stora. På grund härav har man också i de större anstalterna sökt genomföra en klassificering av eleverna genom att skilja dem i mindre grupper eller avdelningar. En dylik klassificering kan genomföras på flera sätt. Där den drivits som längst, består den stora anstalten av flera i särskilda byggnader inrymda avdelningar, som ledas av en hufader eller husmoder och hava sin egen inre hushållning samt egentligen endast hava den ekonomiska förvaltningen och överledningen gemensam. På andra ställen bo flera grupper i en och samma byggnad och äta i en gemensam matsal. Vid bedömandet av frågan huru

långt man skall gå för att avvärja faran för påverkan från kamrater, bör ej helt lämnas ur räkningen, att det inflytande, som individer av olika ålder, begåvning och lynnen öva på varandra, icke alltid är av ondo, utan att en dylik nötning, om man så får kalla den, inom anstalten likaväl som i livet utanför har sin fostrande betydelse. Detta torde gälla ej minst de åldersklasser, varom här är fråga. Man må blott tillse, att de goda impulserna bliva de övervägande. Vad särskilt de manliga eleverna beträffar, har man ock anledning att lägga vikt vid den fostran både till kropp och själ, som ligger i ett gemensamt deltagande i kroppsövningar och i utbildning av elevernas anlag för sång och musik o. s. v., vilken fostran speciellt vid de stora anstalterna utgör en ingripande faktor i elevernas liv och där kan anordnas med större planmässighet och framgång än vid de små anstalterna.

Huru stor en anstalt kan vara, beror tydligen på de möjligheter, som föreligga i fråga om lokaler och personal; om man kan hålla ordning och reda på anstalten samt på samma gång lära känna och påverka eleverna. I utlandet har man flerstädes anordnat stora anstalter; ett antal av 250 elever och ännu flera förekommer ganska ofta, särskilt ifråga om stats- och kommunalanstalter. Men man har då oftast gruppindelningar i en eller annan form. Överhuvud taget gäller som regel, att man ej längre tvekar att göra anstalten stor, om man genom inre anordningar kan skaffa sig trygghet för ett verksamt uppfostringsarbete«.

Med den av kommittén sålunda uttalade uppfattningen har det därefter legat närmast till hands att undersöka möjligheten av att vinna tillräckligt antal platser för de genom lagändringen tillkomna eleverna medelst en utvidgning af de befintliga anstalterna. Särskilt har detta gällt statens egen uppfostringsanstalt å Bona för minderåriga förbrytare av mankön. En närmare redogörelse lämnas för den till anstalten upplåtna egendomen (vilken inne-

håller 245 tunnland åker, 20 tunnland skoglös äng samt 1,622 tunnland skogsmark), dess brukande och avkastning. Vidare redogöres för befintliga byggnader, varvid särskilt beröras de två elevbyggnaderna, som beskrivas sålunda:

»Uti de båda elevbyggnaderna finnas en trappa upp sovrum för eleverna samt vaktrum, å nedre botten på ändarna dagrum och ett tjänsterum samt i mitten med ingång på långsidan en bostad om 3 rum och kök för avdelningsföreståndare och en bostad om 2 rum och kök för förman. Elevernas sovrum, 4 i varje byggnad, äro uppdelade i en korridor åt ytterväggen samt innanför denna 12 s. k. sovboxar, vilka äro skilda från korridoren genom ett glest gallerverk av rundjärn i trä med dörr till varje box; dessa boxar erhålla alltså ljuset genom korridoren. Inåt begränsas boxen av en längs genom mitten av byggnaden gående mur, och boxarna skiljas från varandra genom mellanväggar av korrugerad plåt. I varje rum eller box finnas jämte säng en stol och en hylla; plats för nattkärl är anordnad i en med lucka försedd nisch i muren, i vilken evakueringskanaler äro framdragna. I korridoren äro tvättställ anbragta. Korridorens längd är 19 meter och dess bredd 2,10 meter. Sovboxarna äro 2 meter i längd och 1½ meter i bredd. Höjden i korridorer och sovboxar är 3,30 meter. På mitten av övre våningen är förlagt ett vaktrum med utgång till alla 4 korridorerna och med trappnedgång till nedre våningen. Utanför varje korridor ligger ett förrum, från vilket utgång leder till den för två avdelningar gemensamma trappan. Å vinden finnas förvaringsrum för kläder«.

Efter granskning av de förefintliga möjligheterna vid Bona föreslår kommittén, att erforderliga platser anskaffas genom nybyggnader därstädes. Dessa nybyggnader skulle enligt kommitténs förslag läggas på en plats, som ligger omkring 500 meter från de nuvarande elevbyggnaderna. Den nya avdelningen skulle därigenom få ett från den

övriga anstalten avskilt läge, men dock kunna ingå såsom en del i denna. Expedition och ekonomi borde vara gemensamma, likaså skola och kyrka, varav följde, att man kunde hava samma direktör, pastor, lärare och bokhållare; sjuk- och isoleringsavdelningar kunde också göras gemensamma och avståndet lade ej hinder i vägen för att maten erhöles från den gamla anstaltens kök. Kommittén tänkte sig, att till den nya avdelningen skulle hänföras en del av de elever, som komma att sysselsättas i jordbruket och skogsbruket samt i stall och ladugårdar, nämligen sådana som efter en tids vistelse vid anstalten visat sig lämpliga för den något större frihet, som komme att medgivas vid denna avdelning. En naturlig anordning vore då, att avdelningen ställdes under ledning av lantbruksinspektoren såsom avdelningsföreståndare.

Den av kommittén föreslagna nya avdelningen består av 3 byggnader, nämligen en större huvudbyggnad med sovplatser för 40 elever och dagrum för dem jämte en för 80 elever avsedd matsal samt 2 flygelbyggnader med sovplatser för 20 elever i varje. I alla tre byggnaderna äro därjämte inrymda bostäder för den förman, som skall hava närmaste uppsikt över avdelningen. Avdelningsföreståndaren skulle hava sin bostad i en särskild byggnad i närheten.

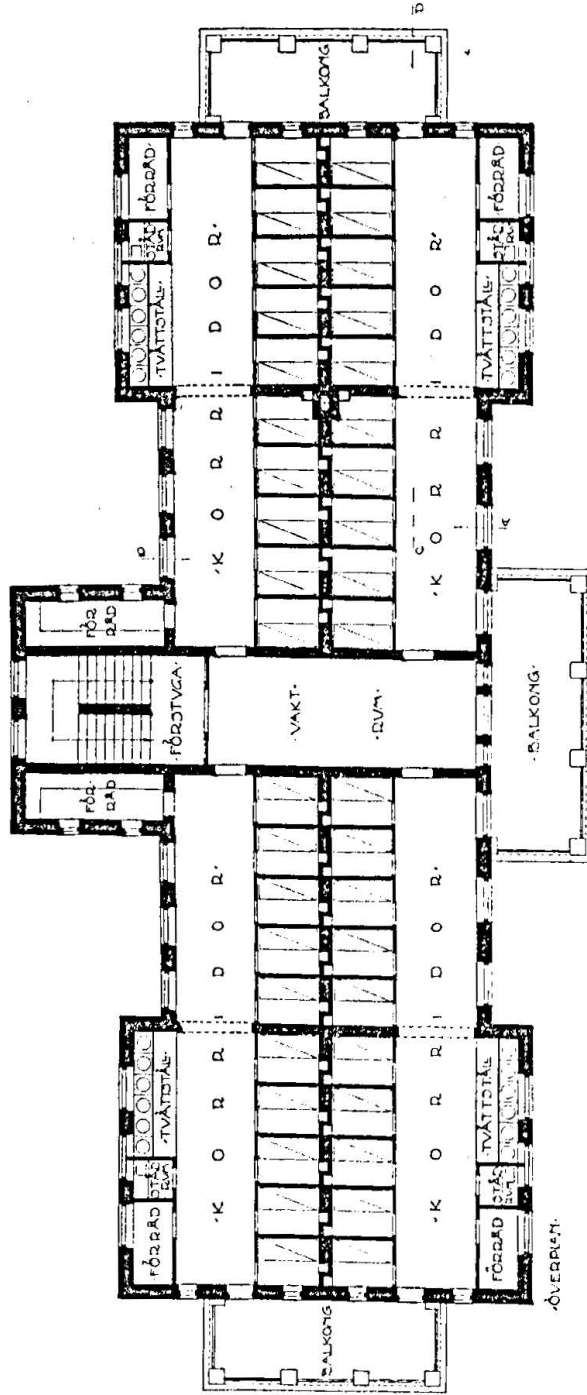
Särskilda svårigheter har det berett kommittén att åstadkomma lämpliga sovrum. Kommittén anför rörande dessas anordnande följande:

»Såsom ovan nämnts, äro sovrummen i de nuvarande elevbyggnaderna vid Bona anordnade såsom boxar, liggande vid innersidan av en i byggnadens längdriktning löpande korridor. I stället för detta boxsystem har det varit ifrågasatt, att i den nya avdelningen anordna gemensamma sovrum för 3—6 elever, en anordning, som antogs skola lättare kunna medgiva att förläna ett vanliga bostäder mera liknande utseende åt sovavdelningen. Av anstaltens tjänstemän har emellertid allmänt uttalats, att

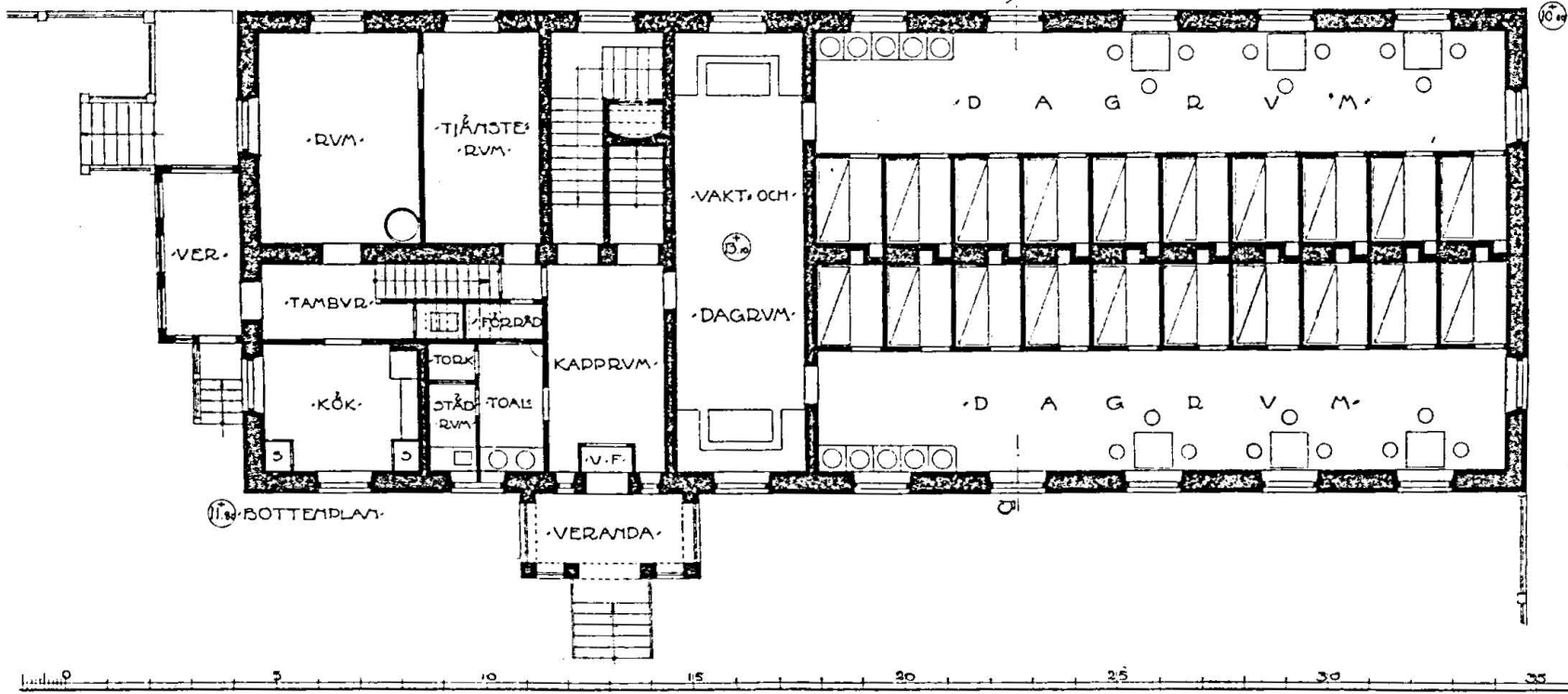
det vore oundgängligt att bibehålla systemet med ensamrum eller liknande anordning, varvid det starkt betonades, att man eljest ej kunde göra övervakningen effektiv och särskilt att fara förelåg, att elever med osedliga och perversa böjelser kunde komma i tillfälle att öva ett skadligt inflytande på kamraterna. Dessutom har framhållits, att de bästa pojkarna tyckte om att hava ett eget rum, även om det ej vore så bekvämt och rymligt, samt att många av dem höllo de av dem bebodda boxarna så städade och prydliga, att det vore tydligt, att de satte värde på sina rum. Kommittén har därför avstått från planen på gemensamma sovrum; dock håller kommittén före, att sådana böra kunna komma till användning vid mindre avdelningar med särskilt utvalda elever, t. ex. om avdelningar anordnas vid utgårdarna, vilket varit ifrågasatt och i viss mån förekommer vid Bockfall*). I syfte att göra sovplatserna mera rumsliknande och mindre boxartade än de nuvarande, har även varit påtänkt att förlägga dem åt byggnadens ytterväggar, varigenom de skulle erhålla direkt dager, under det att mot den i mitten löpande korridoren anbragtes vanliga dörrar i stället för gallergrindar. Då en sådan anordning emellertid skulle medföra olägenheter i bevaknings- och andra avseenden, har kommittén funnit sig böra i huvudsaklig mån bibehålla det gamla, praktiskt prövade och väl vitsordade systemet, varvid kommittén dock sökt utbilda detta system på ett sätt, som gjorde det mera tilltalande. I sådant avseende föreslås, att de nu använda mellanväggarna av korrugerad plåt ersättas med väggar av rabbits samt att framsidorna på sovboxarna och dörrarna därtill utföras i järnkonstruktion med rutor av tjockt glas utom å övre delen av framsidan, där gallret för luftväxlingens skull bibehålles öppet. En vid kommitténs skrivelse fogad ritning åskådliggör den anordning, som kommittén tänkt sig för sovboxarnas framsida«.

*) En av utgårdarna.

Nr. 1.

Nr. 2.

Den närmare anordningen beträffande sovrummen framgår av här avtryckta planritningar, av vilka nr. 1 utgör plan av övre våningen i huvudbyggnaden och nr. 2 plan av ena flygelbyggnaden.

Kostnaderna för alla tre byggnaderna hava beräknats till 266,400 Kr., vartill komma kostnader för bostäder åt avdelningsföreståndaren och de förmän, som ej bo i de nämnda byggnaderna. Härförutom har kommittén avgivit förslag till en ny verkstadsbyggnad, en ny sjukstuga och till anordnande av en isoleringsavdelning. Dessa byggnadsarbeten betingas dock ej uteslutande av utvidgningen utan utgöra önskemål även under nuvarande förhållanden.

I detta sammanhang bör erinras därom att anslag av 1916 års riksdag beviljats till uppförande av skolhus vid anstalten och till vissa omändringsarbeten i de nuvarande elevbyggnaderna i syfte att vinna flera sovplatser, vilket skulle ske genom att bereda den i elevbyggnaderna nu boende personalen bostäder i särskilda hus.

Vad beträffar de få kvinnliga minderåriga förbrytarna, som enligt lagändringen skulle komma att intagas i uppfostringsanstalt, har svenska diakonissällskapet åtagit sig att antingen mottaga dem å Viebäck i ett tredje hem därstädes, som skall uppföras i anledning av redan föreliggande platsbrist, eller ock, om sådant blir erforderligt, därstädes uppföra ett fjärde hem.

De myndigheter, som hörts över förslagen, hava i allt väsentligt tillstyrkt desamma. Fångvårdsstyrelsen har dock i sitt utlåtande riktat en speciell anmärkning mot inredningen i de nya elevbyggnaderna. Styrelsen betecknar de föreslagna sovcellerna såsom föråldrade och förordar i stället sovrummens förläggning åt byggnadens ytterväggar med direkt dager och luftväxling från lagom stora fönster; de sålunda åstadkomna ljusare och luftigare sovrummen kunde på samma gång lämpa sig till uppehållsplats under vilotider om dagen, när mera svårartade

elever till äventyrs behövde avskiljas från omgivningen. Enligt styrelsens uppfattning skulle de av kommittén befarade olägenheterna i bevaknings- och andra avseenden icke vara svåra att undanrödja, genom elektrisk belysningsanordning inne i rummen etc. I varje fall anser styrelsen, att de motsedda svårigheterna icke borde tillmätas avgörande betydelse vid ordnandet av den synnerligen viktiga inredningsfrågan.

Utöver de ovan omtalade lagändringarna samt förslaget om anskaffande av platser för det ökade antal minderåriga, som skulle sändas till allmän uppfostringsanstalt, innehåller kommittébetänkandet förslag till vissa ändringar i lagen angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran. Sålunda föreslås ett uttryckligt stadgande rörande överlämnande till sjukvårdsinrättning av sjuk elev och till lämpligt enskilt hem eller inrättning av kvinnlig elev, som befinnes vara havande. Vidare föreslås, att maximigränsen för den definitiva utskrivningen från anstalten höjes från 20 till 21 år och att anstaltens styrelse intill sistnämnda ålder har att för den utskrivne utse tjänst eller anställning, vilken han icke utan styrelsens tillstånd må lämna före denna ålder.

Kommitténs betänkande innehåller vidare en framställning rörande behandling av minderåriga förbrytare enligt utländsk rätt. Utöver de här avtryckta planerna rörande de föreslagna nybyggnaderna vid Bona har i betänkandet reproducerats ytterligare en del av ritningarna samt en situationsplan över anstaltens nuvarande byggnader och de föreslagna nybyggnaderna.